

Yarəb, bu yuxunu, qaytarma, atma, Allah, bu yuxudan məni oyatma

SÖHBƏTLƏŞDİ:
Fərid Hüseyn
feridhuseyn@kaspi.az

söz, sənət adamları, kitabxana işçiləri də gəlib, onlar da göz yaşlarını saxlaya bilmirlər. Kövrəlirəm və ətrafımdakı həssas insanlara baxa-baxa yadıma Molla Vəli Vidadinin əsrlər öncə Molla Pənah Vəqiflə deyində dedişi bu misralar düşür:

Ağlamaq ki, vardır, məhəbbətdəndir, Şikəstəxatirlik mərhəmətdəndir, Əsil bunlar cümlə müriyyətdəndir, Olsa ürəyində, betər, ağlarsan!

Doğrudan da, sinəsində qəlb daşıyan biri Şuşanı görüb necə ağlarsın, necə heyrlənməsin, necə kövrəlməsin ki...

İNŞAAT “ORDUSU”

Yol boyunca işğaldan azad olunan yerlərdə gedən quruculuq işlərinə baxdıqca fəxr duyurdum. Sanki Qarabağa “ikinci ordumuz” – “inşaat ordusu” daxil olub və gecə-gündüz “döyüşlər gedir” – qurub-yaradırlar. Yolun sağı və solundakı sayırsız texnikalar, hər yanda gözü dəyən işçi heyəti... Hələliklə buralar daha çox açıq səma altında ermənilərin əl işi olan vandalizm muzeyi, vəhşilik abidələri sayıla bilər.

VAQİF POEZİYA GÜNLƏRİNİN AÇILIŞI...

Tədbir prezident İlham Əliyevin çıxışı ilə başladı. “Bildiyiniz kimi, Molla Pənah Vəqifin məqbərəsinin Şuşada ucaldılması qərarını ulu öndər Heydər Əliyev vermişdir. Onun şəfəbbüsü ilə 1982-ci il yanvarın 14-də burada qarlı, şaxtılı havada bu məqbərənin açılışı olmuşdur. Bu, sıradan olan hadisə deyildi. Çünki o vaxt Şuşa Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin bir hissəsi idi. Bildiyiniz kimi, uzun illər ermənilər Şuşaya iddia edirdilər, Şuşanı erməni şəhəri kimi qələmə verməyə çalışırdılar. Halbuki, bunun üçün heç bir tarixi, mədəni əsas yox idi. Onu da nəzərə almalıyıq ki, Molla Pənah Vəqif təkcə şair yox, eyni zamanda, Qarabağ xanının vəziridir.

YOLÇU YOLUNDA GƏRƏK...

29 avqustda Bakıdan avtobuslarla yola düşdük. Yol boyunca həmkarlarımızla Vətən haqqında söhbətlər edə-ədə, şeir oxuya-oxuya İmişlidə, Füzulidə qısa fasilələrlə dincələ-dincələ gəlib Şuşaya yetişdik. Adamlara baxıram; biri kövrəlir, biri ağlayır, kiminin gözündə ağırli xatirələrin izi görünür. Bizlə səfərə şuşalı

Sovet dövründə sovet ideologiyası, sovet hökumətinin tarixlə bağlı yanaşması belə idi ki, xanlıqlar tarixin qara ləkəsi kimi qələmə verilirdi. Bütün bunlara baxmayaraq, Ulu Öndərin iradəsi və qətiyyəti nəticəsində bu məqbərə ucaldılmışdır və bir daha Şuşanın Azərbaycan şəhəri kimi təsdiqi öz yerini tapmışdır”. Daha sonra dövlət başçısı 59 yaşın rəmzi mənası ilə bağlı maraqlı faktı dilə gətirdi: “Öziz dostlar, təxminən 40 il bundan əvvəl, bax, bu yerlə atam durmuşdu, mən isə o tərəfdə durmuşdum. Şaxtılı-qarlı havada Vəqifin məqbərəsinin açılışı idi. Ondan sonra 1982-ci il iyulun 29-da atamla bərabər ikinci dəfə Şuşaya gəlmişdim. O vaxt Vəqif Poeziya Günləri keçirilirdi. Bu gün isə ikinci dəfə Vəqifin məqbərəsinin açılışı biz qeyd edirik. Vəqif Poeziya Günləri keçirilərkən atamın 59 yaşı var idi. Bu gün mənim 59 yaşıam var. Bəziləri hesab edə bilər ki, bu, təsadüfdür. Ancaq mən hesab edirəm ki, burada böyük rəmzi məna var, tarix təkrarlanır. Azərbaycan tarixinin qara səhifəsi artıq arxada qaldı və biz yenidən nəfəs almağa başlamışıq”.

“BUNDAN SONRA ŞUŞADA ƏBƏDİ YAŞAYACAĞIQ”

Ölkə başçısının təsirli çıxışında bir neçə dəfə gurultulu alqışlar fasilə yaratdı və cənab prezidentin nitindəki bu həssas cümlələr ürəklərə su səpdi: “İşğal dövründə bir çoxlarımız - həm keçmiş məcburi köçkünlər, həm bütün Azərbaycan xalqı, o cümlədən də mən dəfələrlə fikirləşirdik ki, dünyada ədalət yoxdur. Çünki ədalət olsaydı, biz bu vəziyyətə düşməzdik. Mən də o cümlədən belə fikirdə idim. Ancaq həyat göstərdi ki, ədalət var, sadəcə, dözümlü olmaq lazımdır, səbirlil olmaq lazımdır, ədalətə inanmaq lazımdır və ədalətə nail olmaq üçün çalışmaq lazımdır, hədəfə doğru getmək lazımdır. Ədaləti bərpa etmək üçün fədakarlıq göstərmək lazımdır. Bu gün biz hamımız ürayimizdə deyirik və açıq deyirik ki, bəli, ədalət var, ədalət bərpa edildi, biz bu gün Şuşadayıq və

bundan sonra Şuşada əbədi yaşayacağıq”.

“BU YOLUN ƏVVƏLİ VAR, AMMA SONU YOXDUR”

Daha sonra Xalq yazıçısı Anar müəllimə söz verildi. Xalq yazıçısının nitqinin sonluğu lap yaddaqalan oldu: “Biz buraya Zəfər yolu ilə gəldik. Bu yolun əvvəli var, amma sonu yoxdur. Bu yol uzandıqca uzanacaq. Bu Zəfər yolu Azərbaycanın hərbi gücünün yolumdur, siyasi gücünün yolumdur, iqtisadi gücünün yolumdur və möhtəşəm Azərbaycan mədəniyyətinin, Azərbaycan ədəbiyyatının Zəfər yolumdur!”

Sonra söz şeirə verildi: Xalq şairi Nəriman Həsənzadə, AYB-nin katibi İlqar Fəhmi, gənc şairlər Günel Şamilqızı, Şəhriyar del Gerani şeirlərini oxudular.

ŞUŞA SEVİNCİ

Xalq yazıçısı Elçin isə çıxışı zamanı fikrinin sonunu həm mistik inancla, həm də şux bir zarafatla tamamladı: “44 günlük zəfər real sevinci, real fərhə, real qüruru ilə bərabər, mənim içimdə mistik bir reallıq da yaradıb. Mən inanıram, qətiyyətlə şübhə etmirəm ki, Ulu Öndər də, bu gün burada yeri görinən o yazıçı və şairlər də elə bu dəm yuxarıdan bizə baxırlar və hər şeyi görürlər. Şuşa sevinci, Qarabağ sevinci o ali məqamda onlarla bir yerdədir. Qarabağ Azərbaycandır! Öziz dostlar, bu sözləri oxuya-oxuya bir söz də yadıma düşdü və onu demədən düşmək istəmirəm: “Nə oldu, Paşinyan?”

RUH OXŞAYAN MUĞAM

Tədbirdə ruh oxşayan muğam sənəti nümunələri də səsləndi. Vəqif Poeziya Günlərinin ilk günü beləcə tamamlandı. Tədbirin ikinci günü isə tamamilə poeziyaya həsr olundu. Sabir Rüstəmxanlı, Nigar Həsənzadə, İbrahim İlyash, Vəqif Bəhmənlı, Əkbər Qoşalı, Xəyal Rza, Asim Yadıqar, Arif Buzovnalı və mən şeirlərimizi oxuduq. İkinci günün tədbirində xanəndələr Nisbət Sədrayeva və Xəyal Hüseynovun ifaları da könül oxşadı. Daha sonra “Nizamidən

ZƏFƏR YOLUNUN ƏVVƏLİ VAR, SONU YOXDUR! VAQİFİN GÖZƏL GÜNLƏRİ...

“Biz buraya Zəfər yolu ilə gəldik. Bu yolun əvvəli var, amma sonu yoxdur. Bu yol uzandıqca uzanacaq. Bu Zəfər yolu Azərbaycanın hərbi gücünün yolumdur!”

“525-ci qəzet”in baş redaktor müavini Yusif Rzaev, “Şuşa” qəzetinin baş redaktoru Vasif Quliyev, Azərbaycan Respublikası Kinematografıqlar İttifaqının əməkdaşı Akif Cabbarlı, “Azərbaycan” jurnalının məsul katibi Vüsal Nuru, gənc şair Ramil Əhməd və mən səfərin ilk günündə birgə gözdik. Şəhərə gözəl bələd olan Vasif Quliyev həm dağıdılmış, tarixini addım-addım, il-il yüksək peşəkarlıqla danışdı.

Şuşa dağıdılıb, evlər ya 30 il öncəki halındadır, ya tam sıradan çıxıb, ya da burada ən əlacsız ermənilərin sığınacağı olduğu aydın görünür. Şuşanın bu ağırli mənzərəsi, doğrudan da, ürək

Vəqifə” adlı poetik kompozisiyası zamanı Xalq artisti Mehriban Zəki, Pərviz Məmmədrzaev, Əməkdar artist Gülnar Qurbanova, Elşən Rüstəmovun çıxışları alqışlarla mükafatlandırıldı. Vəqif Poeziya Günləri “Ədəbi müstəvidə Qarabağın dünəni və bu günü” adlı simpoziumla başa çatdı.

TƏDBİRLƏRDƏN KƏNAR

29 avqustda tədbir olmadığna görə asudə vaxtımız vardı. Şəhəri gəzməyə çıxdıq. İlk gəldiyimiz yer Üzeyir Hacıbəyov, Bülbül və Xurşidbanu Nəvəvanın güllənmiş heykəlləri oldu. Nəvəvan bulağında əl-üzümüzü yuyandan, doyuncu su içəndən sonra Aşağı Gövhəraya məscidinə gedib ibadət etdik. Yolda Şuşada yenidən tikilən çörək səxinə baş çəkib bir neçə çörək aldıq. Çörək o qədər dadlı, ətirli idi ki, əvvəlcə yol yoldaşlarımıza təklif edəndə xala xətrin qalmasını ədəslə bir qırağından xırdaca kəsənlər sonra “çörək hamı?”, “o çörəkdən götürün” deyə məni axtarırdılar. Çörəkinin dedişi sözlərsə yadımdan çıxmır: “Şuşaya ordudan dərhal sonra biz gəlmişik”. Hətta satıcılar çörəyin pulunu belə götürmək istəmirdilər.

BİZİM DƏSTƏ

“525-ci qəzet”in baş redaktor müavini Yusif Rzaev, “Şuşa” qəzetinin baş redaktoru Vasif Quliyev, Azərbaycan Respublikası Kinematografıqlar İttifaqının əməkdaşı Akif Cabbarlı, “Azərbaycan” jurnalının məsul katibi Vüsal Nuru, gənc şair Ramil Əhməd və mən səfərin ilk günündə birgə gözdik. Şəhərə gözəl bələd olan Vasif Quliyev həm dağıdılmış, tarixini addım-addım, il-il yüksək peşəkarlıqla danışdı. Şuşa dağıdılıb, evlər ya 30 il öncəki halındadır, ya tam sıradan çıxıb, ya da burada ən əlacsız ermənilərin sığınacağı olduğu aydın görünür. Şuşanın bu ağırli mənzərəsi, doğrudan da, ürək

qanadır, insanın ruhuına incidir. Görünür, ermənilər üçün tarix ancaq sovet qalıqlarıdır, başqa heç nə.

SONRAKI DƏSTƏ...

İkinci gün dəstəməzin üzvləri dəyişmişdi: “Dünya ədəbiyyatı” jurnalının baş redaktoru Seyfəddin Hüseynli, AMEA-nın Ədəbiyyat İnstitutunun direktor müavini Aygün Bağırılı, Xocavənd rayon Mədəniyyət Şöbəsinin nümayəndəsi Ramil Əhməd, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin mətbuat xidmətinin rəhbəri Şahinə Məişiq, ARB-24 telekanalının redaktoru Günel Şamilqızı, AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunun elmi katibi Rəsmiyyə Sabir, Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyin sədri İntiqam Yaşar, jurnalist Günel Musa və mən qərara gəldik ki, Aşağı və Yuxarı Gövhəraya məscidlərini, Saati mədrəsəsini ziyarət edək. Ramil Əhməd isə əlində tutduğu foto ilə ata-anasının tanış olduğu Şuşa Texnikumunu axtarırdı. Sonda isə Cıdır düzüünə gedəcəkdik. Yolda Ramil texnikumu tapdı, amma araya ayrılıq düşdü. Bir də gördük, dostlardan bir neçəsi yanımda yoxdur. Dörd nəfər qalsaq da, qərara gəldik ki, bir gün öncə təntənəli açılış olmuş Bülbülün ev muzeyinə də gedək. Yolda Ramil, Günel, İntiqam və mən azdıq, ha axtarsaq da, muzeyi tapa bilmədik. Qəfil rastımıza bir maşın çıxdı və sürücüsü axtardığımız yeri soruşub bizi muzeyə apardı. Muzey açıq olmasa da, həyətdə gözdik, evyanında şəkil çəkdirdik. Muzeyin həyətdə Bülbülün həm dağıdılmış, həm də yeni qoyulmuş büstü var. Həyətdə isə tarixi bir tut ağacı var, onun qarşısındakı lövhədən bu sözləri oxuyuruq: “Ağac 1871-ci ildə əkilib. Uşaq ikən Murtuza bu ağacda cəh-cəh vuraraq, böyük məharətlə quşların səsinə təqlid etdiyi üçün xalq ona Bülbül adını vermişdir”.

Zarafatımızdan qalmırıq...

Bülbülün evini tapana qədər xəyli yorulduq. Yolda rastımıza çıxan adamlardan birindən dayandığımız yerdən Cıdır düzüünə qədər neçə dəqiqəlik yol olduğunu soruşduq. O da yanındakı adamlardan soruşdu ki, bayaq Cıdır düzüünə neçə dəqiqəyə gətin? 4 dəqiqə dedi. Şöhbət zamanı məlum oldu ki, o boyda yolu 4 dəqiqəyə gedən adam Xüsusi Təyinatlı dinc dincdir. Dedim, “ay qardaş, o xüsusi təyinatlıdır deyə 4 dəqiqəyə gedir e, biz o yolu bir saata gedə bilmərik. Sıldırımlan aşanlarla dikkə təngnəfas olanları tən qoyursan?” Hamını gülmək tutdu. Əsgər isə daha ürəkdan qəhqəhə çəkdi. Qəhqəhənin şuxluğundan hələ xəyli yolumuz olduğunu bəllədim. Yolumuza davam etdik. Tamam haldan düşdük. Qəfil yanımızdan mini avtobus keçəndə şuxluq naminə çıxdım: “İsmi-pünhan xatirinə, Şahi-mərdan xatirinə, bizi də aparın”. Bir də gördük ki, bizdən xəyli aralanmış maşın saxlayıb geri qayıdır. Hamımızı gülmək tutdu, gəlib gördük ki, avtobusdakılar da gülmür. Sağ olsunlar, bizi Cıdır düzüünə apardı. Mən də bir az əvvəl yol qırağındakı heyva ağacından min bir zülmə dərdiyim bir torba heyvadan bir neçəsini onlara bağışladım. Yol pulumuzu “heyvayla ödəyib” sağollaşdıq...

BAKIYA DÖNÜŞ

İki günlük Vəqif Poeziya Günlərindən sonra Bakıya qayıdırıq artıq, yolda fasiləyə dayanmışıq. Yenə sözümlüz-şöhbətimiz Şuşadır. Xalq artisti Mehriban Zəki ilə şöhbət edirik. Deyir ki, yol gələ-gələ şair olmadığma görə heyfislənirəm. Düşünürəm ki, şair olsaydım dağıdılmış evlərdə bitən ağaclara şeir yazardım. O ağaclara sanki həmin evlərin sakinləridirlər, orada həyatın davam etməsinin nişanələridirlər, həm də təbiət vəhşi ermənilərin əlindən qaçıb o dağılım evlərə sözlərindən çox təsirlənirəm. Yol boyunca ermənilər tərəfindən dağıdılmış həmin evlərə sığınan ağaclar gözümün önündən getmir. Kim bilir, bəlkə də, o ağaclara dağıdılmış evlərdəki ruhlar qulluq edir, suyunu verir, dibini belləyir, əziyyətini çəkirlər...

EVİNƏ QAYIDAN İLK SAKIN

Cıdır düzüünə yetişdik. Şəkil çəkdiren kim, deyib-gülən kim, ağlayan kim, kövrələn kim, heyrdən yerində donub qalan kim, dağlara baxıb Şuşanın tarixindən danışan

